

॥ श्रीसूर्य-नमस्कारः ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां["] त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ सुमुखाय नमः	९. ॐ धूमकेतवे नमः
२. ॐ एकदन्ताय नमः	१०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः
३. ॐ कपिलाय नमः	११. ॐ फालचन्द्राय नमः
४. ॐ गजकर्णकाय नमः	१२. ॐ गजाननाय नमः
५. ॐ लम्बोदराय नमः	१३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः
६. ॐ विकटाय नमः	१४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः
७. ॐ विघ्नराजाय नमः	१५. ॐ हेरम्बाय नमः
८. ॐ विनायकाय नमः	१६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि ॥

धूपमाद्वापयामि ।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि ।

नैवेद्यम् ।

ताम्बूलं समर्पयामि ।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि ।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि ।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

प्रार्थना: समर्पयामि ।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि ।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि ।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सूर्यनारायण-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम् ।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये

( ) नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने ( )-ऋतौ ( ) मासे शुक्लपक्षे ( ) शुभतिथौ
 (इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु/स्थिर/भानु)-वासरयुक्तायाम् ( ) नक्षत्रयुक्तायां ( )-योग ( )-करण-
 युक्तायां च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् ( ) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां
 क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां
 ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य
 अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणप्रीत्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-
 प्रसाद-सिद्ध्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-पूजा-पुरस्सरं तृचकल्पेन अरुणप्रश्नेन च श्री-सूर्यनमस्कारान् करिष्ये।
 तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
 त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
 घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नानकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
 नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ

सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्व आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो
 विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः
 सुवराप् ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

१. ॐ आत्मने नमः
२. ॐ अन्तरात्मने नमः
३. ॐ योगात्मने नमः

४. ॐ जीवात्मने नमः
५. ॐ परमात्मने नमः
६. ॐ ज्ञानात्मने नमः

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

१. ॐ आधारशत्त्यै नमः
२. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः
३. ॐ आदिकूर्माय नमः
४. ॐ आदिवराहाय नमः
५. ॐ अनन्ताय नमः
६. ॐ पृथिव्यै नमः
७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः

८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः
९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः
१०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः
११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः
१२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः
१३. ॐ सितचामराभ्यां नमः
१४. ॐ योगपीठासनाय नमः

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ कुम्भे वरुण-सूर्य-नारायण-पूजा ॥

ॐ। इमं मै वरुण श्रुधी हवमूद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके॥ तत्वा यामि ब्रह्मण् वन्दमानस्तदाशस्ते
यजमानो हृविर्भिः। अहेऽमानो वरुणेह बोध्युरुशः स मा न आयुः प्रमोषीः॥

अस्मिन् कुम्भे सकल-तीर्थाधिपतिं वरुणं ध्यायामि। वरुणमावाहयामि।

वरुणाय नमः। आसनं समर्पयामि।

पाद्यं, अर्घ्यं, आचमनीयं, स्नानं, स्नानानन्तरमाचमनीयं, वस्त्रं, उपवीतं, गन्धं, गन्धोपरि अक्षतान्,
पुष्पाणि समर्पयामि।

वरुणाय नमः। प्रचेतसे नमः। सुरूपिणे नमः। अपां पतये नमः। मकरवाहनाय नमः। जलाधिपतये
नमः। पाशहस्ताय नमः। वरुणाय नमः। नानाविधपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

वरुणाय नमः समस्तोपचारान् समर्पयामि।

ॐ। आ सुत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययैन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना
विपश्यन्।

सूर्यं सुन्दरलोकनाथममृतं वेदान्तसारं शिवं
ज्ञानं ब्रह्मयं सुरेशममलं लोकैकचित्तं प्रभुम्।
इन्द्रादित्यनराधिपं सुरगुरुं त्रैलोक्यचूडामणिं
विष्णुब्रह्मशिवस्वरूपहृदयं वन्दे सदा भास्करम्॥

अस्मिन् कुम्भे श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणं ध्यायामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायणम् आवाहयामि।

आसनं समर्पयामि। पाद्यं समर्पयामि। अर्घ्यं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। मधुपक्षं समर्पयामि।
शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरं आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रं समर्पयामि। उपवीतं समर्पयामि।
आभरणम् समर्पयामि। गन्धान् धारयामि। गन्धोपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अर्चना ॥

- १. ॐ मित्राय नमः
- २. ॐ रवये नमः
- ३. ॐ सूर्याय नमः
- ४. ॐ भानवे नमः
- ५. ॐ खगाय नमः
- ६. ॐ पूष्णे नमः

- ७. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः
- ८. ॐ मरीचये नमः
- ९. ॐ आदित्याय नमः
- १०. ॐ सवित्रे नमः
- ११. ॐ अर्काय नमः
- १२. ॐ भास्कराय नमः

॥ सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

अरुणाय नमः	वीराय नमः
शरण्याय नमः	निर्जराय नमः
करुणारससिन्धवे नमः	जयाय नमः
असमानबलाय नमः	ऊरुद्वयाभावरूपयुक्तसारथये नमः
आर्तरक्षकाय नमः	ऋषिवन्द्याय नमः
आदित्याय नमः	रुग्घन्त्रे नमः
आदिभूताय नमः	ऋक्षचक्रचराय नमः
अखिलागमवेदिने नमः	ऋजुस्वभावचित्ताय नमः
अच्युताय नमः	नित्यस्तुत्याय नमः
अखिलज्ञाय नमः	ऋकारमातृकावर्णरूपाय नमः
अनन्ताय नमः	उज्ज्वलतेजसे नमः
इनाय नमः	ऋक्षाधिनाथमित्राय नमः
विश्वरूपाय नमः	पुष्कराक्षाय नमः
इज्याय नमः	लुप्तदन्ताय नमः
इन्द्राय नमः	शान्ताय नमः
भानवे नमः	कान्तिदाय नमः
इन्दिरामन्दिरासाय नमः	घनाय नमः
वन्दनीयाय नमः	कनत्कनकभूषाय नमः
ईशाय नमः	खद्योताय नमः
सुप्रसन्नाय नमः	लूनिताखिलदैत्याय नमः
सुशीलाय नमः	सत्यानन्दस्वरूपिणे नमः
सुवर्चसे नमः	अपर्वर्गप्रदाय नमः
वसुप्रदाय नमः	आर्तशरण्याय नमः
वसवे नमः	एकाकिने नमः
वासुदेवाय नमः	भगवते नमः
उज्ज्वलाय नमः	सृष्टिस्थित्यन्तकारिणे नमः
उग्ररूपाय नमः	गुणात्मने नमः
ऊर्ध्वगाय नमः	घृणिभृते नमः
विवस्वते नमः	बृहते नमः
उद्यत्किरणजालाय नमः	ब्रह्मणे नमः
हृषीकेशाय नमः	ऐश्वर्यदाय नमः
ऊर्जस्वलाय नमः	शर्वाय नमः

हरिदश्याय नमः		तरुणाय नमः	
शौरये नमः		वरेण्याय नमः	
दशदिक्सम्प्रकाशाय नमः		ग्रहाणां पतये नमः	
भक्तवश्याय नमः		भास्कराय नमः	१०
ओजस्कराय नमः		आदिमध्यान्तरहिताय नमः	
जयिने नमः	७०	सौख्यप्रदाय नमः	
जगदानन्दहेतवे नमः		सकलजगतां पतये नमः	
जन्ममृत्युजराव्याधिवर्जिताय नमः		सूर्याय नमः	
औचस्थान-समारूढ-रथस्थाय नमः		कवये नमः	
असुरारये नमः		नारायणाय नमः	
कमनीयकराय नमः		परेशाय नमः	
अञ्जवलभाय नमः		तेजोरूपाय नमः	
अन्तर्बहिः प्रकाशाय नमः		श्री हिरण्यगर्भाय नमः	
अचिन्त्याय नमः		ह्रीं सम्पत्कराय नमः	१००
आत्मरूपिणे नमः		ऐं इष्टार्थदाय नमः	
अच्युताय नमः	८०	अं सुप्रसन्नाय नमः	
अमरेशाय नमः		श्रीमते नमः	
परस्मै ज्योतिषे नमः		श्रेयसे नमः	
अहस्कराय नमः		सौख्यदायिने नमः	
रवये नमः		दीप्तमूर्तये नमः	
हरये नमः		निखिलागमवेद्याय नमः	
परमात्मने नमः		नित्यानन्दाय नमः	१०८

॥इति श्री-सूर्यष्टोत्तरशतनामावलि: सम्पूर्णा॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपमाघ्रापयामि। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नैवेद्यं निवेदयामि। निवेदनान्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

भास्कराय विद्महे महद्युतिकुराय धीमहि। तत्रो आदित्यः प्रचोदयात्।

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं दर्शयामि। कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। रक्षां धारयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि। स्वर्णपुष्पं समर्पयामि। श्री-छाया-

सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः प्रदक्षिणनमस्काराः समर्पयामि।

॥ न्यासः ॥

ओं अस्य श्रीसूर्यनमस्कार-महामन्त्रस्य, कण्वपुत्रः प्रस्कन्न ऋषिः, अनुष्टुप् छन्दः, श्रीसूर्यनारायणो देवता।

हां बीजम्, हीं शक्तिः, हूं कीलकम्। श्रीसूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्धर्थे नमस्कारे विनियोगः।

हां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

हीं तर्जनीभ्यां नमः।

हूं मध्यमाभ्यां नमः।

हैं अनामिकाभ्यां नमः।

हीं कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

हः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

हां हृदयाय नमः।

हीं शिरसे स्वाहा।

हूं शिखायै वषट्।

हैं कवचाय हुम्।

हीं नेत्रत्रयाय वौषट्।

हः अस्त्राय फट्।

भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥

॥ ध्यानम् ॥

उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं
सकलभुवननेत्रं नूतनरक्षोपधेयम्।
तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां
सुरगुरुमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपम्॥

ल-पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।

हं-आकाशात्मने पुष्पाणि समर्पयामि।

यं-वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।

रं-वह्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।

वं-अमृतात्मने अमृतोपहारं निवेदयामि।

सं-सर्वात्मने सर्वोपचारान् समर्पयामि॥

॥ नमस्कारः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपीतिः हवामहे कुविं कवीनामुपुमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः
शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥
ॐ महागणपतये नमः॥

उमाकोमल-हस्ताङ्ग-सम्भावित-ललाटकम्।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करस्तजम्॥

ॐ श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

गुरवे सर्वलोकानां भिषजे भवरोगिणाम्।
निधये सर्वविद्यानां दक्षिणामूर्तये नमः॥

विनतातनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः।
सप्तश्च: सप्तरञ्जुश्च अरुणो मे प्रसीदतु॥

रञ्जुवेत्रकशापाणिं प्रसन्नं कश्यपात्मजम्।
सर्वाभरणदीपाङ्गमरुणं प्रणमाम्यहम्॥

ॐ कर्मसाक्षिणे अरुणाय नमः॥

अग्निर्मीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतांरं रत्न-धातमम्॥ ऋग्वेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

इषेत्वोर्जे त्वा वायवः स्थो पायवः स्थ देवो वः सविता प्राप्यतु श्रेष्ठतमायु कर्मणे॥ यजुर्वेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

अग्न आयाहि वीतये गृणानो हृव्यदातये। नि होता सथिस बुर्हिषि॥ सामवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

शन्नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतयै॥ शं योरभिस्तवन्तु नः॥ अर्थवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारायणोपनिषत्))

घृणः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम्। मधु क्षरन्ति तद्रसम्। सूत्यं वै तद्रसमाप्ते ज्योतीरसोऽमृतं
ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः १/प्रश्नः - ४)

तुरणीर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य। विश्वमा भासि रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा
भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-
स्वामिने नमः॥

ॐ ह्राम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। मित्राय नमः॥

ॐ ह्रीम्। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। रवये नमः॥

ॐ ह्रूम्। हृद्रोगं मम सूर्य। सूर्याय नमः॥

ॐ ह्रैम्। हृरिमाणं च नाशय। भानवे नमः॥

ॐ ह्रौम्। शुकेषु मे हरिमाणम्। खगाय नमः॥

ॐ हः। रोपुणाकांसु दध्मसि॥ पूष्णे नमः॥

ॐ ह्राम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हिरण्यगर्भाय नमः॥

ॐ ह्रीम्। हृरिमाणं नि दध्मसि। मरीचये नमः॥

ॐ ह्रूम्। उदंगादयमादित्यः। आदित्याय नमः॥

ॐ ह्रैम्। विश्वेन् सहसा सुह। सवित्रे नमः॥

ॐ ह्रौम्। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। अर्काय नमः॥

ॐ हः। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। भास्कराय नमः॥

ॐ हां ह्रीम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। मित्र-रविभ्यां नमः॥

ॐ हूं ह्रैम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हृरिमाणं च नाशय। सूर्य-भानुभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपुणाकांसु दध्मसि॥ खग-पूषभ्यां नमः॥

ॐ हां ह्रीम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हृरिमाणं नि दध्मसि। हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यां नमः॥

ॐ हूं ह्रैम्। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। आदित्य-सवितृभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। अर्क-भास्करभ्यां नमः॥

ॐ हां हीं हूं ह्रैम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हृरिमाणं च नाशय।
मित्र-रवि-सूर्य-भानुभ्यो नमः॥

ॐ हौं हः हां ह्रीम्। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपुणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हृरिमाणं नि
दध्मसि। खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यो नमः॥

ॐ हूं हैं हौं हः। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्।
आदित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्त्रद्य मित्रमहः। आरोहुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपुणाकांसु दध्मसि॥ मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूषभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दध्मसि। उदंगादयमांदित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। मो अहं द्विष्टो रंधम्। हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टक - ३/प्रश्नः - ७/अनुवाकः - ६/ पञ्चादयः ७६-७७)

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्त्रद्य मित्रमहः। आरोहुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपुणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दध्मसि। उदंगादयमांदित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। मो अहं द्विष्टो रंधम्। मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता ऋचस्तद्वचा मण्डलः स कृचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते तानि सामानि स साम्रां मण्डलः स साम्रां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्षि पुरुषस्तानि यजूर्षि स यजुषा मण्डलः स यजुषां लोकः सैषा त्रय्येवं विद्या तपति य एषोऽन्तरांदित्ये हिरुण्मयः पुरुषः॥ ३१॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वै तेज ओजो बलं यशश्वक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो मन्युर्मनुर्मृत्युः सुत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लौकपालः कः किं कं तथस्त्यमन्नमृतो जीवो विश्वः कतुमः स्वयम्भु ब्रह्मैतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यः सलोकतामाप्नोत्येतासामेव देवतानाः सायुज्यः सार्थिताः समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥ ३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ अरुणप्रश्नः ॥

ॐ भुद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भुद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाऽसस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति नु इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नुस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

भुद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भुद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाऽसस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति नु इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नुस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति

नो बृहस्पतिर्दधातु। आपमापाम्‌पः सर्वाः। अस्माद्‌स्मादितोऽमुतः॥१॥

अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सुह संश्वस्करद्धिया। वायुश्चां रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्रुहः।
देवीर्भुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत। महानाम्नीर्महामानाः। महुसो महसुः स्वः। देवीः पर्जन्यसूवरीः।
पुत्रवत्वाय मे सुत॥२॥

अपाश्च्युष्णिम्‌पा रक्षः। अपाश्च्युष्णिम्‌पा रघम्। अपांग्रामपं चावर्तिम्। अपदेवीरितो हित। वज्रं
देवीरजीताङ्श्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदिति देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषंत। शिवा नः शन्तमा भवन्तु।
दिव्या आपु ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्यौम सन्दृशी॥३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१]

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम्। अनुमानश्चतुष्टयम्। एतैरादित्यमण्डलम्। सर्वैरेव विधास्यते। सूर्यो
मरीचिमादत्ते। सर्वस्माद्द्विवनादधि। तस्याः पाकविशेषेण। स्मृतं कालविशेषं एव। नदीव प्रभवात्काचित्।
अक्षय्याथ्यन्दुते यथा॥४॥

तां नद्योऽभि समायन्ति। सोरुः सर्वां न निर्वर्तते। एवं नानासमुत्थानाः। कालाः संवर्थ्सुरङ्गं श्रिताः।
अणुशश्च मंहशश्च। सर्वे समवयन्ति त्वं। सर्वैः सर्वैः समाविष्टः। ऊरुः संन निर्वर्तते। अधिसंवर्थसरं
विद्यात्। तदेवं लक्षणे॥५॥

अणुभिश्च मंहद्विश्च। समारूढः प्रदृशयते। संवर्थसरः प्रत्यक्षेण। नाधिसत्वः प्रदृशयते। पटरो विक्षिप्तः
पिङ्गः। एतद्विरुणलक्षणम्। यत्रैतदुपदृशयते। सुहस्रं तत्र नीयते। एकं हि शिरो नाना मुखे। कृथ्यं
तद्विरुणलक्षणम्॥६॥

उभयतः सत्तेन्द्रियाणि। जल्पितं त्वेव दिव्यते। शुक्लकृष्णे संवर्थसरस्य। दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः।
तस्यैषा भवति। शुक्रं तै अन्यद्यंजतं तै अन्यता। विषुरूपे अहनी द्यौरिंवासि। विश्वा हि माया अवसि
स्वधावः। भूद्रा तै पूषन्निह रातिरस्त्वति। नात्र भुवनम्। न पूषा। न पशवः। नाऽदित्यः संवर्थसर एव
प्रत्यक्षेण प्रियतमं विद्यात्। एतद्वै संवर्थसरस्य प्रियतम् रूपम्। योऽस्य महानर्थ उत्पर्थ्यमानो भवति।
इदं पुण्यं कुरुष्वति। तमाहरणं दद्यात्॥७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२]

साक्ञानां सप्तमाहुरेकजम्। षडुद्यमा क्रष्णो देवजा इति। तेषांमिष्टानि विहितानि धामशः।
स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः। को नु मर्या अमिथितः। सखा सखायमब्रवीत्। जहांको अस्मदीषते।
यस्तित्याज सखिविदुः सखायम्। न तस्य वाच्यपि भूगो अस्ति। यदीं शृणोत्यलकं शृणोति॥८॥

न हि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थामिति। क्रृतुरकृतुना नुद्यमानः। विननादाभिधावः। षष्ठिश्च त्रिशंका

वृल्लाः। शुक्लकृष्णौ च पाष्ठिकौ। सारागवस्त्रैर्जरदक्षः। वृसन्तो वसुभिः सुहा। संवथ्सुरस्य सवितुः। प्रैषकृत्प्रथमः स्मृतः। अमूनादयतेत्यन्यान्॥९॥

अमूङ्श्व परिरक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदश्यते। एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः। क्रतून् तन्निबोधत। शुक्लवासा रुद्रगणः। ग्रीष्मेणाऽवर्तते सह। निजहन् पृथिवीं सर्वाम्॥१०॥

ज्योतिषाऽप्रतिख्येन सः। विश्वरूपाणि वासाःसि। आदित्यानां निबोधत। संवथ्सरीणं कर्मफलम्। वर्षाभिर्ददताः सह। अदुःखो दुःखचक्षुरिव। तद्वाऽपीत इव दृश्यते। शीतेनाव्यथयन्निव। रुदक्ष इव दृश्यते। ह्वादयते ज्वलतश्चैव। शाम्यतश्चास्यु चक्षुषी। या वै प्रजा भ्रंश्यन्ते। संवथ्सरात्ता भ्रंश्यन्ते। याः प्रतितिष्ठन्ति। संवथ्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति। वर्षाभ्य इत्यर्थः॥११॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३]

अक्षिदुःखोत्थितस्यैव। विप्रसन्ने कुनीनिके। आङ्ग चाद्रणं नास्ति। क्रमूणां तन्निबोधत। कुनकुभानि वासाःसि। अहतानि निबोधत। अन्नमश्रीतं मृज्मीत। अहं वौ जीवनप्रदः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। शरद्यन्तोपदश्यते॥१२॥

अभिधून्वन्तोऽभिघ्रन्त इव। वातवन्तो मरुद्रणाः। अमुतो जेतुमिषुमुखमिव। सन्नद्धाः सह ददृशे ह। अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव। विशिखासः कपर्दिनः। अकुद्धस्य योथ्स्यमानस्य। कुद्धस्यैव लोहिनी। हेमतश्चक्षुषी विद्यात्। अक्षणयौः क्षिपुणोरिव॥१३॥

दुर्भिक्षं देवलोकेषु। मनूनामुदकं गृहे। एता वाचः प्रवदन्तीः। वैद्युतो यान्ति शैशिरीः। ता अग्निः पवमना अन्वैक्षत। इह जीविकामपरिपश्यन्। तस्यैषा भवति। इहेहवः स्वतपसः। मरुतः सूर्यत्वचः। शर्म सप्रथा आवृणे॥१४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[४]

अतिंताम्राणि वासाःसि। अष्टिवंत्रिशतग्निं च। विश्वे देवा विप्रहरन्ति। अग्निजिह्वा असश्वत। नैव देवो न मर्त्यः। न राजा वरुणो विभुः। नाग्निर्नेन्द्रो न पवमानः। मातृकंचन विद्यते। दिव्यस्यैका धनुरार्तिः। पृथिव्यामपरा श्रिता॥१५॥

तस्येन्द्रो वग्निरूपेण। धनुज्यामछिनथस्वयम्। तदिन्द्रधनुरित्यज्यम्। अभ्रवर्णेषु चक्षते। एतदेव शंयोर्बारहस्पत्यस्य। एतद्रुद्रस्य धनुः। रुद्रस्य त्वेव धनुरार्तिः। शिर उत्पिषेष। स प्रवर्ग्योऽभवत्। तस्माद्यः सप्रवर्ग्येण यज्ञेन यज्ञते। रुद्रस्य स शिरः प्रतिदधाति। नैन रुद्र आरुको भवति। य एव वेदः॥१६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[५]

अत्यूर्ध्वक्षोऽतिरक्षात्। शिशिरः प्रदृशयते। नैव रूपं न वासाःसि। न चक्षुः प्रतिदृशयते। अन्योन्यं तु न हिंस्रातः। सतस्तदेवलक्षणम्। लोहितोऽक्षिण शारशीर्षिः। सूर्यस्योदयनं प्रति। त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम्। त्वं करोषि निजानुकाम्॥१७॥

निजानुका मैं न्यञ्जलिका। अमी वाचमुपासंतामिति। तस्मै सर्वं ऋतवो नमन्ते। मर्यादाकरत्वात्-पुरोधाम्। ब्राह्मणं आप्नोति। य एवं वेदा। स खलु संवध्सर एतैः सेनानीभिः सुह। इन्द्राय सर्वान्कामानभिवृहति। स द्रुप्सः। तस्यैषा भवति॥१८॥

अवद्रुप्सो अशुमतीमतिष्ठत्। इयानः कृष्णो दशभिः सुहस्रैः। आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम्। उपस्थुहि तं नुमणामथद्रामिति। एतयैवेन्द्रः सलावृक्या सुह। असुरान् परिवृश्तिः। पृथिव्यशुमती। तामन्ववस्थितः संवध्सुरो दिवं च। नैव विदुषाऽचार्यान्तेवासिनौ। अन्योन्यस्मै द्रुह्याताम्। यो द्रुह्यति। भ्रश्यते स्वर्गलोकात्। इत्यतुमण्डलानि। सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः। अत ऊर्ध्वं सनिर्वचनाः॥१९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[६]

आरोगो भ्राजः पटरः पतङ्गः। स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः। ते अस्मै सर्वे दिवमांतपुन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। कश्यंपोऽष्टमः। स महामेरु न जहाति। तस्यैषा भवति। यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्। इन्द्रियावत्पुष्कुलं चित्रभानु। यस्मिन्श्शूर्या अर्पिताः सुप्त सुकम्॥२०॥

तस्मिन् राजानमधिविश्रयेममिति। ते अस्मै सर्वे कश्यपाञ्चोत्तिर्लभन्ते। तान्ध्सोमः कश्यपादधि-निर्धमति। भ्रस्ताकर्मकृदिवैवम्। प्राणो जीवानीन्द्रियंजीवानि। सप्त शीर्षण्याः प्राणाः। सूर्या इत्याचार्याः। अपश्यमहमेतान्धसप्त सूर्यानिति। पश्चकर्णो वाथस्यायनः। सप्तकर्णश्च प्लाक्षिः॥२१॥

आनुश्रविक एव नौ कश्यंप इति। उभौ वेदयिते। न हि शेकुमिव महामेरु गुन्तुम्। अपश्यमहमेश्शूर्यमण्डलं परिवर्तमानम्। गार्ग्यः प्राणत्रातः। गच्छन्त मंहामेरुम्। एकं चाजुहतम्। भ्राजपटरपतंज्ञा निहने। तिष्ठन्नांतपुन्ति। तस्मादिह तत्रितपाः॥२२॥

अमुत्रेतरे। तस्मादिहातत्रितपाः। तेषांमेषा भवति। सुप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टाः। तानन्वेति पथिभिर्दक्षिणावान्। ते अस्मै सर्वे घृतमांतपुन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। सप्तत्विजः सूर्या इत्याचार्याः। तेषांमेषा भवति। सुप्त दिशो नानांसूर्याः॥२३॥

सप्त होतारं कृत्विजः। देवा आदित्यां ये सप्त। तेभिः सोमाभी रक्षण इति। तदप्याम्नायः। दिग्भ्राज कृतून् करोति। एतयैवावृता सहस्रसूर्यताया इति वैशम्पायनः। तस्यैषा भवति। यद्याव इन्द्र ते शतशतं भूमीः। उतस्युः। नत्वा वज्रिन्श्शृहस्तं सूर्याः॥२४॥

अनु न जातमष्ट रोदंसी इति। नानालिङ्गत्वादृतूनां नानांसूर्यत्वम्। अष्टौ तु व्यवसिता इति। सूर्यमण्डलान्यष्टांत ऊर्ध्वम्। तेषांमेषा भवति। चित्रं देवानामुदंगादनीकम्। चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आऽप्राप्त्यावापृथिवी अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुष्टश्चेति॥२५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[७]

क्वेदमप्रभू निविशते। क्वायं संवध्सुरो मिथः। क्वाहः क्वेयं दैव रात्री। क्व मासा क्रेतवः श्रिताः। अर्धमासा मुहूर्ताः। निमेषास्तुटिभिः सह। क्वेमा आपो निविशन्ते। यदीतौ यान्ति सम्प्रति। काला अप्सु निविशन्ते। आपः सूर्यं सुमाहिताः॥२६॥

अप्राण्यपः प्रपद्यन्ते। विद्युथसूर्यं सुमाहिता। अनवर्णे इमे भूमी। इयं चाऽसौ च रोदंसी। किञ्चिद्विदत्रान्तरं भूतम्। येनेमे विधृते उभे। विष्णुनां विधृते भूमी। इति वंथसस्य वेदना। इरावती धेनुमती हि भूतम्। सूर्यवसिनी मनुषे दशस्यै॥२७॥

व्यष्टभ्राद्रोदंसी विष्णवेते। दाधर्थं पृथिवीमुभितो मयूखैः। किं तद्विष्णोर्बलमाहुः। का दीसिः किं पुरायणम्। एको यद्वारयद्वेवः। रेजती रोदंसी उभे। वाताद्विष्णोर्बलमाहुः। अक्षरादीस्तिरुच्यते। त्रिपदाद्वारयद्वेवः। यद्विष्णोरेकमुत्तमम्॥२८॥

अुग्रयो वायवश्चैव। एतदस्य परायणम्। पृच्छामि त्वा परं मृत्युम्। अवमं मध्यमश्चतुम्। लोकं च पुण्यपापानाम्। एतत्पृच्छामि सम्प्रति। अमुमाहुः परं मृत्युम्। पवमानं तु मध्यमम्। अग्निरेवावमो मृत्युः। चन्द्रमाश्चतुरुच्यते॥२९॥

अनाभोगः परं मृत्युम्। पापाः संयन्ति सर्वदा। आभोगास्त्वेवं संयन्ति। यत्र पुण्यकृतो जनाः। ततो मध्यमायन्ति। चतुमास्त्रिं च सम्प्रति। पृच्छामि त्वा पापकृतः। यत्र यात्यते यमः। त्वं नस्तद्वाहनं प्रब्रूहि। यदि वैत्थाऽसुतो गृहान्॥३०॥

कुशयपादुदिताः सूर्याः। पापान्निर्वन्ति सर्वदा। रोदस्योन्तर्देशेषु। तत्र न्यस्यन्ते वासवैः। तेऽशरीराः प्रपद्यन्ते। यथाऽपुण्यस्य कर्मणः। अपाण्यपादकेशासः। तत्र तेऽयोनिजा जनाः। मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते। अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥३१॥

आशातिकाः किमय इव। ततः पूयन्ते वासवैः। अपैतं मृत्युं जयति। य एवं वेद। सखल्वैवं विद्वाह्याणः। दीर्घश्रुत्तमो भवति। कश्यपस्यातिथिः सिद्धगमनः। सिद्धागमनः। तस्यैषा भवति। आयस्मिन्थस वासवाः। रोहन्ति पूर्व्या रुहः॥३२॥

ऋषिरह दीर्घश्रुत्तमः। इन्द्रस्य घर्मो अतिथिरिति। कश्यपः पश्यको भवति। यथसर्वं परिपश्यतीति सौक्ष्म्यात्। अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। तस्यैषा भवति। अग्ने नयं सुपथो रुये अस्मान्। विश्वानि देव वयुनानि

विद्वान् युयोध्यं समञ्जुहुरुणमेनः। भूयिष्ठं ते नम उक्ति विधेमेति॥३३॥
 श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[८]

अग्निश्च जातवेदाश्च। सहोजा अंजिराप्रभुः। वैश्वानरो नर्यापाश्च। पुङ्किराधाश्च सप्तमः। विसर्पेवाऽ-
 ष्टमोऽग्नीनाम्। एतेऽष्टौ वसवः, क्षिता इति। यथर्त्वेवाग्नेरचिर्वर्णविशेषाः। नीलार्चिश्च पीतकार्चिश्चेति। अथ
 वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रप्राजमाना व्यवदाताः॥३४॥

याश्च वासुकिवैद्युताः। रजताः परुषाः श्यामाः। कपिला अंतिलोहिताः। ऊर्ध्वा अवपत्तन्ताश्च।
 वैद्युत इत्येकादश। नैनं वैद्युतो हिनस्ति। य एवं वेद। स होवाच व्यासः पाराशर्यः। विद्युद्वधमेवाहं
 मृत्युमैच्छमिति। न त्वकामः हन्ति॥३५॥

य एवं वेद। अथ गन्धर्वगणाः। स्वानभ्राट। अङ्गारिर्बम्भारिः। हस्तः सुहस्तः। कृशानुर्वश्वावसुः।
 मूर्धन्वान्धसूर्यवर्चाः। कृतिरित्येकादश गन्धर्वगणाः। देवाश्च मंहादेवाः। रशमयश्च देवां गरुगिरः॥३६॥

नैनं गरो हिनस्ति। य एवं वेद। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी।
 अष्टापदी नवपदी बभूवुर्णी। सहस्राक्षरा परमे व्योमन्त्रिति। वाचो विशेषणम्। अथ निगदव्याख्याताः।
 ताननुक्रमिष्यामः। वराहवः स्वतुपसः॥३७॥

विद्युन्महसो धूपयः। श्वापयो गृहमेधश्चेत्येते। ये चेमेऽशिमिविद्विषः। पर्जन्याः सप्त पृथिवीमभिवर्घन्ति।
 वृष्टिमिरिति। एतयैव विभक्तिविपरीताः। सुसभिर्वा तैरुदीरिताः। अमूलोकानभिवर्घन्ति। तेषामेषा
 भवति। सुमानमेतदुदकम्॥३८॥

उच्चैत्यवचाहमिः। भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति। दिवं जिन्वन्त्यग्नेय इति। यदक्षरं भूतकृतम्। विश्वे देवा
 उपासते। मुहर्षिमस्य गोप्तारम्। जुमदग्निमकुर्वत। जुमदग्निराप्यायते। छन्दोभिश्चतुरुत्तरैः। राज्ञः सोमस्य
 तृपासः॥३९॥

ब्रह्मणा वीर्यावता। शिवा नः प्रदिशो दिशः। तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैर्वी
 स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदैः। शं चतुष्पदे। सोमपा
 (३) असोमपा (३) इति निगदव्याख्याताः॥४०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[९]

सुहस्रवृदियं भूमिः। परं व्योम सुहस्रवृत्। अश्विनां भुज्यूनासुत्या। विश्वस्य जगतस्पती। जाया
 भूमिः पतिवर्यमा। मिथुनन्ता अतुर्यथुः। पुत्रो बृहस्पती रुद्रः। सुरमां इति श्रीपुमम्। शुक्रं वामन्यद्यज्ञं
 वामन्यत्। विषुरूपे अहनी द्यौरिंव स्थः॥४१॥

विश्वा हि माया अवथः स्वधावन्तौ। भुद्रा वां पूषणाविह रातिरस्तु। वासात्यौ चित्रौ जगतो

निधानौ। द्यावोभूमी चरथः सृः सखायौ। तावश्विना रासभाश्वा हवं मे। शुभस्पृती आगतं सूर्यया सुह। त्युग्रोह भुज्युमश्विनोदमेघे। रुयिं न कश्चिन्मृत्वां (२) अवाहाः। तमूहथुनौभिरात्मन्वतीभिः। अन्तरिक्षप्रुद्धिरपोदकाभिः॥४२॥

तिसः, क्षपस्त्रिरहातिव्रजाद्धिः। नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गः। समुद्रस्य धन्वन्नार्द्रस्य पारे। त्रिभीरथैः शतपाद्धिः षडश्वैः। सवितारं वितन्वन्तम्। अनुबध्नाति शाम्बुरः। आपपूरूषम्बरश्वैव। सवितारेपसौभवत्। त्यै सुतृं विदित्वैव। बुहुसोम गिरं वंशी॥४३॥

अन्वेति तुग्रो वक्त्रियान्तम्। आयसूयान्सोमंतृफसुषु। स सङ्गामस्तमौद्योऽत्योतः। वाचो गाः पिंपाति तत्। स तद्गोभिः स्तवाऽत्येत्यन्ये। रक्षसानन्विताश्वये। अन्वेति परिवृत्याऽस्तः। एवमेतौ स्थौ अश्विना। ते एुते द्युः पृथिव्योः। अहरहर्गर्भं दधाथे॥४४॥

तयोरेतौ वथसावहोरात्रे। पृथिव्या अहः। दिवो रात्रिः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वथसौ। अग्निश्वाऽदित्यश्वैरात्रे। श्वेत आदित्यः। अहोऽग्निः॥४५॥

ताम्रो अरुणः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वथसौ। वृत्रश्वैवैद्युतश्वै। अग्नेर्वृत्रः। वैद्युतं आदित्यस्य। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वथसौ॥४६॥

उष्मा च नीहारश्वै। वृत्रस्योष्मा। वैद्युतस्य नीहारः। तौ तावेव प्रतिपद्येते। सेयै रात्री गर्भिणीं पुत्रेण संवंसति। तस्या वा एतदुल्बणम्। यद्रात्रौ रश्मयः। यथा गोर्गर्भिण्यां उल्बणम्। एवमेतस्यां उल्बणम्। प्रजयिष्णुः प्रजया च पशुभिश्व भवति। य एवं वेद। एतमुद्यन्तमपियन्तं चेति। आदित्यः पुण्यस्य वथसः। अथ पवित्राङ्गिरसः॥४७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१०]

पवित्रवन्तः परिवाजमासते। पितैषां प्रक्लो अभिरक्षति व्रतम्। महः समुद्रं वरुणस्तिरोदधे। धीरां इच्छेकुर्दुरुणेष्वारभम्। पवित्रं ते वितं ब्रह्मणस्पतौ। प्रभुर्गत्राणि पर्यषिविश्वतः। अतंसतनूर्न तदमो अश्रुतो। शृतासु इद्वहन्तस्तथसमाशता। ब्रह्मा देवानांम्। असतः सद्ये ततंक्षुः॥४८॥

ऋषयः सुसात्रिश्व यत्। सर्वेऽत्रयो अंगस्त्यश्व। नक्षत्रैः शङ्कृतोऽवसन्। अथ सवितुः श्यावाश्वस्याऽवर्तिकामस्य। अमी य ऋक्षा निहितास उच्चा। नक्तुं ददृश्वे कुहचिद्विवेयुः। अदेव्यानि वरुणस्य व्रतानि। विचाकशच्चन्द्रम् नक्षत्रमेति। तथावितुवरेण्यम्। भर्गो देवस्य धीमहि॥४९॥

धियो यो नः प्रचोदयात्। तथावितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य भोजनम्। श्रेष्ठं सर्वधातमम्। तुरं भगस्य धीमहि। अपांगूहत सविता तृभीन्। सर्वान्दिवो अन्यसः। नक्तुं तान्यभवन्वृशे। अस्थ्यस्था सम्भविष्यामः। नाम् नामैव नाम मै॥५०॥

न पुः संकं पुमाऽु रूयस्मि। स्थावरोऽस्यथु जङ्गमः। यजेऽयक्षि यष्टुहे च। मया भूतान्ययक्षता। पश्वावौ मम भूतानि। अनूबन्धोऽस्यहं विभुः। स्त्रियः सुतीः। ता उमे पुः स आंहुः। पश्यंदक्षुण्वान्नविचेतदन्धः। कुविर्यः पुत्रः स इमा चिकेत॥५१॥

यस्ता विजानास्त्वितुः पितासंत्। अन्धो मणिमविन्दत्। तमनङ्गुलिरावयत्। अग्रीवः प्रत्यमुश्वत्। तमजिह्वा असश्वत्। ऊर्ध्वमूलमवाक्खाखम्। वृक्षं यो वेद् सम्प्रति। न स जातु जनः श्रद्धाध्यात्। मृत्युर्मारुयादितिः। हसितः रुदितं गीतम्॥५२॥

वीणापणवलासितम्। मृतं जीवं च यत्किञ्चित्। अङ्गानि स्वेव विद्धि तत्। अतृष्णुऽस्त्रष्ण्यायत्। अस्माङ्गाता मै मिथू चरन्न। पुत्रो निरक्षत्यावैदेहः। अचेता यश्च चेतनः। सु तं मणिमविन्दत्। सोऽनङ्गुलिरावयत्। सोऽग्रीवः प्रत्यमुश्वत्॥५३॥

सोऽजिह्वो असश्वत्। नैतमूषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्। यदि प्रविशेत्। मिथौ चरित्वा प्रविशेत्। तथसम्भवस्य ब्रतम्। आतमग्ने रथं तिष्ठ। एकाश्वमेकयोजनम्। एकचक्रमेकधुरम्। वातध्राजिगति विभो। न रिष्यति न व्यथते॥५४॥

नास्याक्षो यातु सञ्चाति। यच्छेतान् रोहितांश्चाग्नेः। रथे युक्ताऽधितिष्ठति। एकया च दशभिश्च स्वभूते। द्वाष्यामिष्ये विश्वशत्या च। तिसृभिश्च वहसे त्रिशतां च। नियुद्धिर्वायविह ता विमुश्व॥५५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[११]

आतनुष्व प्रतनुष्व। उद्धमाऽऽध्यम् सन्धंम। आदित्ये चन्द्रवर्णनाम्। गर्भमार्घेहि यः पुमान्। इतः सिक्तः सूर्यगतम्। चन्द्रमसे रसं कृधि। वारादं जनयाग्नेऽग्निम्। य एको रुद्र उच्यते। असुङ्गाता संहस्राणि। स्मर्यते न च दृश्यते॥५६॥

एवमेतं निबोधत। आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। याहि मयूररोमभिः। मा त्वा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। दधन्वेव ता इहि। मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। यामि मयूररोमभिः। मा मा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। निधन्वेव ता (२) इमि। अणुभिश्च मंहद्धिश्च॥५७॥

निघृष्वैरसुमायुतैः। कालैरहरित्वमापत्तैः। इन्द्राऽऽयाहि सुहस्रयुक्। अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः श्वेतसिकद्रुकः। सुवर्थसुरो विष्ववैः। नित्यास्तेऽनुचरास्तुव। सुब्रह्मण्योः सुब्रह्मण्योः सुब्रह्मण्योम्। इन्द्राऽऽगच्छ हरिव आगच्छ मेधातिथेः। मेष वृषणश्वस्य मेने॥५८॥

गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जारा। कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण। अरुणाश्वो इहागताः। वसंवः पृथिविक्षितः। अष्टौदिग्वासंसोऽग्नयः। अग्निश्च जातवेदश्वेत्यते। ताम्राश्वास्ताम्ररथाः। ताम्रवर्णस्तथाऽसिताः। दण्डहस्ताः खादुगदतः। इतो रुद्राः पराङ्गताः॥५९॥

उक्तं स्थानं प्रमाणं च पुर इत। बृहस्पतिश्च सविता च। विश्वरूपैरिहाऽगताम्। रथेनोदकुवर्त्मना।

अपसुषां इति तद्वयोः। उक्तो वेषो वासाऽसि च। कालावयवानामितः प्रतीच्या। वासात्यां इत्यश्विनोः। कोऽन्तरिक्षे शब्दं करोतीति। वासिष्ठो रौहिणो मीमांसां चक्रे। तस्यैषां भवति। वाश्रेव विद्युदिति। ब्रह्मण् उदरण्मसि। ब्रह्मण् उदीरण्मसि। ब्रह्मण् आस्तरण्मसि। ब्रह्मण् उपस्तरण्मसि॥६०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१२]

[अपक्रामत गर्भिण्यः]

अष्टयोनीमष्टपुत्राम्। अष्टपलीमिमां महीम्। अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अष्टयोन्युष्टपुत्रम्। अष्टपदिदमन्तरिक्षम्। अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अष्टयोनीमुष्टपुत्राम्। अष्टपलीमुमूं दिवम्॥६१॥

अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। सुत्रामाणं मुहीमूषु। अदितिर्दितिरन्तरिक्षम्। अदितिर्माता स पिता स पुत्रः। विश्वे देवा अदितिः पञ्चजनाः। अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्। अष्टपुत्रासो अदितेः। ये जातास्तुन्वः परिः देवां (२) उपप्रैथसमिः॥६२॥

पुरा मार्ताण्डमास्यत्। सुसमिः पुत्रैरदितिः। उपप्रैत्पूर्व्यं युगम्। प्रजायै मृत्यवे तत्। पुरा मार्ताण्डमभरदिति। ताननुक्रमिष्यामः। मित्रश्च वरुणश्च। धाता चार्यमा चां। अशश्च भग्नश्च। इन्द्रश्च विवस्वाऽश्चेत्येतो। हिरण्यगर्भो हृसः शुचिष्यत्। ब्रह्मजज्ञानं तदित्युदमिति। गर्भः प्राजापत्यः। अथ पुरुषः सुत पुरुषः॥६३॥

[युथास्थानं गर्भिण्यः]

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१३]

योऽसौ तपन्नुदेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायोदेति। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणानादायोदगाः। असौ योऽस्तुमेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायास्तुमेति। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणानादायास्तं गाः। असौ य अपूर्यति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति॥६४॥

मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरापूरिष्ठाः। असौ योऽपक्षीयति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरपक्षीयति। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपक्षीष्ठाः। अमूनि नक्षत्राणि। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोथ्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोथ्सृपत॥६५॥

इमे मासांश्चार्धमासाश्च। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोथ्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोथ्सृपत। इम कृतवः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोथ्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोथ्सृपत। अयं संवध्सुरः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति

चोथसंर्पति च॥६६॥

मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृप् मोथसृप्। इदमहः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसृप् चोथसंर्पति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृप् मोथसृप्। इयं रात्रिः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसृप् चोथसंर्पति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृप् मोथसृप्। ॐ भूर्भुवः स्वः। एतद्वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ़म्॥६७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१४]

अथाऽऽदित्यस्याष्टपुरुषस्य। वसूनामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। रुद्राणामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। आदित्यानामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। संतां सत्यानाम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। अभिधून्वतांमभिघ्रताम्। वातवंतां मरुताम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। क्रम्भूणामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। विश्वेषां देवानाम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। संवध्सरस्य सुवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रशमयो वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ़म्॥६८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१५]

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ़म्॥६९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१६]

अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमानानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि॥७०॥

अवपतन्तानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। प्रभ्राजमानीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि।

उद्धर्वानाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजसा भानि। अवपतन्तीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ्म्॥७१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१७]

अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। अग्नेः पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पङ्क्खिराघस उदग्दिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ्म्॥७२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१८]

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। आ यस्मिन्नस्स वासवा इन्द्रियाणि शतकत्वित्येते॥७३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१९]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपदधताम्। मनौजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपदधताम्। प्रचेता वो रुद्रः पश्चादुपदधताम्। विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपदधताम्। त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्ठादुपदधताम्। संज्ञानं वः पश्चादिति। आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्। वायुरुन्तरिक्षे। सूर्यो दिवि। चन्द्रमा दिक्षु। नक्षत्राणि स्वलोके। एवा ह्यैव। एवा ह्यग्ने। एवा हि वायो। एवा हीन्द्र। एवा हि पूषन्। एवा हि देवाः॥७४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२०]

आपमापामपः सर्वाः। अस्मादुस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सुह सञ्चस्करद्धिया। वायव्यश्च रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्वुहः। देवीभुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुता। महानाम्नीर्महामानाः। मुहसो महसुः स्वः॥७५॥

देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुता। अपाश्च्युष्णिमपा रक्षः। अपाश्च्युष्णिमपा रघम्। अपांग्रामपचार्तिम्। अपदेवीरितो हित। वज्रं देवीरजीताऽश्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीपत॥७६॥

भूद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भूद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरज्ञैस्तुष्टुवा॑ संस्तुनूभिः। व्यशैम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नुस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। केतवो अरुणासश्च। कृष्णो वातरशनाः। प्रतिष्ठाऽशतधा॑ हि। सुमाहितासो सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप् ओषधयः। सुमुडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥७७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२१]

योऽपां पुष्पं वेद। पुष्पवान् प्रजावौन् पशुमान् भवति। चन्द्रमा॑ वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावौन् पशुमान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। अग्निर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽग्नेरायतनं वेद॥७८॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो वायोरायतनं वेद। आयतनवान् भवति॥७९॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। असौ वै तपत्रपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽमुष्यु तपत आयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्यु तपत आयतनम्॥८०॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा॑ वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥८१॥

य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। नक्षत्राणि॑ वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद॥८२॥

योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद॥८३॥

आयतनवान् भवति। संवथ्सुरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवथ्सुरस्याऽयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै संवथ्सुरस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपसु नावं प्रतिष्ठितां वेद। प्रत्येव तिष्ठति॥८४॥

इमे वै लोका अपसु प्रतिष्ठिताः। तदेषाऽभ्यनूक्ता। अपाऽरसमुदयसन्। सूर्य॑ शुक्र॑ समाभृतम्। अपाऽरसस्य यो रसः। तं वौ गृह्णाम्युत्तमिति। इमे वै लोका अपाऽरसः। तैऽमुष्मिन्नादित्ये

सुमाभृताः। जानुद्ग्रीमुत्तरवेदों खात्वा। अपां पूरयित्वा गुल्फद्घम्॥८५॥

पुष्करपर्णैः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सङ्स्तीर्य। तस्मिन्विहायसे। अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। कस्मात्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते। साप्रणीतेऽयमप्सु ह्ययं चीयते। असौ भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः। तमभितं पुता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥८६॥

अथौ आहुः। सर्वेषु यज्ञऋतुष्विति। एतद्वं स्म वा आहुः शण्डिलाः। कमग्निं चिनुते। सुत्रियमग्निं चिन्वानः। संवध्सरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। अमुमादित्यं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते॥८७॥

नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। प्राणान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। चातुरुहोत्रियमग्निं चिन्वानः। ब्रह्म प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। शरीरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः॥८८॥

इमाँलोकान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं चिन्वान इति। य पुवासौ। इतश्चाऽमुतश्चाऽव्यतीपाती। तमिति। योऽग्नेर्मिथूया वेदं। मिथुनवान्भवति। आपो वा अग्नेर्मिथूयाः। मिथुनवान्भवति। य एवं वेदं॥८९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२२]

आपो वा इदमासन्धसलिलमेव। स प्रजापतिरेकः पुष्करपर्णं समवत्। तस्यान्तर्मनसि कामः समवर्तता। इदं सृजेयमिति। तस्माद्यत्पुरुषो मनसाऽभिगच्छति। तद्वाचा वंदति। तत्कर्मणा करोति। तदेषाऽभ्यनूक्ता। कामस्तदग्रे समवर्तताधि। मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्॥९०॥

सतो बन्धुमसंति निरविन्दन्। हृदि प्रतीष्यां कवयो मनीषेति। उपैनन्तदुपेनमति। यत्कामो भवति। य एवं वेदं। स तपोऽप्यत। स तपस्तुस्वा। शरीरमधूनुत। तस्य यन्मासमासीत्। ततोऽरुणः केतवो वातरशना ऋषयु उद्दिष्ठन्॥९१॥

ये नखौः। ते वैखानसाः। ये वालौः। ते वालखिल्याः। यो रसः। सोऽपाम्। अन्तरुतः कूर्म भूतं सर्पन्तम्। तमब्रवीत्। मम वैत्वञ्चासा। समभूत्॥९२॥

नेत्यब्रवीत्। पूर्वमेवाहमिहासुमिति। तत्पुरुषस्य पुरुषत्वम्। स सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। भूत्वोद्दिष्ठत्। तमब्रवीत्। त्वं वै पूर्वं समभूः। त्वमिदं पूर्वः कुरुष्वेति। स इत आदायाऽप्यः॥९३॥

अञ्जलिना पुरस्तादुपादधात्। एवा ह्येवेति। तत आदित्य उद्दिष्ठत्। सा प्राची दिक्। अथारुणः केतुर्दक्षिणत उपादधात्। एवा ह्यग्न इति। ततो वा अग्निरुद्दिष्ठत्। सा दक्षिणा दिक्। अथारुणः केतुपश्चादुपादधात्। एवा हि वायो इति॥९४॥

ततो वायुरुदृतिष्ठत्। सा प्रतीची दिक्। अथारुणः केतुरुत्तरत् उपादंधात्। एवा हीन्द्रेति। ततो वा इन्द्र उदृतिष्ठत्। सोर्दीची दिक्। अथारुणः केतुर्मध्यं उपादंधात्। एवा हि पूषन्निति। ततो वै पूषोदृतिष्ठत्। सेयं दिक्॥१५॥

अथारुणः केतुरुपरिष्टादुपादंधात्। एवा हि देवा इति। ततो देवमनुष्याः पितरः। गन्धर्वापसुरसुश्रोदृतिष्ठन्। सोर्धा दिक्। या विप्रुषो विपरापतन्। ताभ्योऽसुरा रक्षाः सि पिशाचाश्रोदृतिष्ठन्। तस्मात्ते पराभवन्। विप्रुद्धो हि ते समभवन्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१६॥

आपो हृयद्वृहतीर्गर्भमायन्नै। दक्षं दधाना जनयन्तीः स्वयम्भुम्। ततो इमेष्यसृज्यन्त् सर्गः। अन्न्यो वा इदः समभूत्। तस्मादिदः सर्वं ब्रह्म स्वयम्भिति। तस्मादिदः सर्वः शिथिलमिवाऽध्रुवमिवाभवत्। प्रजापतिर्वाव तत्। आत्मनाऽऽत्मानं विधाय। तदेवानुप्राविशत्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१७॥

विधाय लोकान् विधाय भूतानि। विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशश्च। प्रजापतिः प्रथमजा कृतस्य। आत्मनाऽऽत्मानमुभि संविवेशेति। सर्वमेवेदमाप्त्वा। सर्वमवरुद्ध्य। तदेवानुप्राविशति। य एवं वेद॥१८॥
श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२३]

चतुष्य आपो गृह्णाति। चत्वारि वा अपाः रूपाणि। मेघो विद्युत्। स्तनयिन्नुर्वृष्टिः। तान्येवावरुन्ये। आतपति वर्ष्या गृह्णाति। ताः पुरस्तादुपंदधाति। एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः। मुख्यत एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्ये। तस्मान्मुख्यतो ब्रह्मवर्चसितरः॥१९॥

कूप्यो गृह्णाति। ता दक्षिणत उपंदधाति। एता वै तेजस्विनीरापः। तेज एवास्य दक्षिणतो दधाति। तस्मादक्षिणोऽर्धस्तेजस्वितरः। स्थावरा गृह्णाति। ताः पश्चादुपंदधाति। प्रतिष्ठित वै स्थावराः। पश्चादेव प्रतितिष्ठति। वहन्तीर्गृह्णाति॥१००॥

ता उत्तरत उपंदधाति। ओजसा वा एता वहन्तीरिवोद्दतीरिव आकूजतीरिव धावन्तीः। ओज एवास्योत्तरतो दधाति। तस्मादुत्तरोऽर्ध ओजस्वितरः। सम्भार्या गृह्णाति। ता मध्य उपंदधाति। इयं वै सम्भार्याः। अस्यामेव प्रतितिष्ठति। पल्वल्या गृह्णाति। ता उपरिष्टादुपादंधाति॥१०१॥

असौ वै पल्वयाः। अमुष्यामेव प्रतितिष्ठति। दिक्षुपंदधाति। दिक्षु वा आपः। अन्नं वा आपः। अन्न्यो वा अन्नं जायते। यदेवान्न्योऽन्नं जायते। तदवरुन्ये। तं वा एतमरुणाः केतवो वातरशना कृषयोऽचिन्वन्। तस्मादारुणकेतुकः॥१०२॥

तदेषाऽभ्यनूक्ता। केतवो अरुणासश्च। कृषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठाः शतधां हि। समाहितासो सहस्रधायंसुमिति। शतशश्चैव सहस्रशश्च प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं चिनुतो। य उचैनमेवं वेद॥१०३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२४]

जानुद्गीमुत्तरवेदों खात्वा। अपां पूरयति। अपां सर्वत्वायां। पुष्करपूर्णं रुक्मं पुरुषमित्युपदधाति। तपो वै पुष्करपूर्णम्। सत्यं रुक्मः। अमृतं पुरुषः। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति॥१०४॥

तदवरुन्ये। कूर्ममुपदधाति। अपामेव मेघमवरुन्ये। अथौ स्वर्गस्य लोकस्य समष्टौ। आपमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया इति। वाय्वशां रश्मिपतयः। लोकं पृणच्छिद्रं पृण॥१०५॥

यास्तिस्मः परमजाः। इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्यवेति। पश्चचितय उपदधाति। पाङ्गोऽग्निः। यावानेवाग्निः। तं चिनुते। लोकं पृणया द्वितीयामुपदधाति। पश्च पदा वै विराट्। तस्या वा इयं पादः। अन्तरिक्षं पादः। द्यौः पादः। दिशः पादः। परोरजाः पादः। विराज्येव प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥१०६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२५]

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। तमभित एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयैः। पशुबन्धे चातुर्मस्येषु। अथौ आहुः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। अथं ह स्माहारुणः स्वायम्भुवः। सावित्रः सर्वोऽग्निरित्यनेनुषङ्गं मन्यामहे। नाना वा एतेषां वीर्याणि। कमग्निं चिनुते॥१०७॥

सत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। चातुर्होत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते॥१०८॥

उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं चिन्वान इति। वृषा वा अग्निः। वृषाणौ सङ्स्कारयेत्। हन्येतास्य यज्ञः। तस्मान्नानुषज्यः। सोत्तरवेदिषु क्रतुषु चिन्वीत। उत्तरवेद्याङ्गं ह्यग्निश्चीयते। प्रजाकामश्चिन्वीत॥१०९॥

प्राजापत्यो वा एषोऽग्निः। प्राजापत्याः प्रजाः। प्रजावान् भवति। य एवं वेद। पशुकामश्चिन्वीत। सज्जान् वा एतत् पशुनाम्। यदापः। पशुनामेव सज्जानेऽग्निं चिनुते। पशुमान् भवति। य एवं वेद॥११०॥

वृष्टिकामश्चिन्वीत। आपे वै वृष्टिः। पर्जन्यो वर्षुको भवति। य एवं वेद। आमयावी चिन्वीत। आपे वै भैषजम्। भैषजमेवास्मै करोति। सर्वमायुरेति। अभिचरङ्गश्चिन्वीत। वज्रे वा आपः॥१११॥

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति। स्तृणुत एनम्। तेजस्कामो यशस्कामः। ब्रह्मवर्चसकामः स्वर्गकामश्चिन्वीत। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति। तदवरुन्ये। तस्यैतद्वृतम्। वर्षति न धावेत्॥११२॥

अमृतं वा आपः। अमृतस्यानन्तरित्यै। नापसु मूत्रपुरीषं कुर्यात्। न निष्ठैवेत्। न विवसनः स्नायात्। गुह्यो वा एषोऽग्निः। एतस्याग्नेरनतिदाहाय। न पुष्करपूर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्। एतस्याग्नेरनम्यारोहाय। न कूर्मस्याश्रीयात्। नोदुकस्याघातुकान्येनमोदुकानि भवन्ति। अघातुका आपः। य एतमग्निं चिनुते। य

उचैनमेवं वेदं॥११३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२६]

इमानुकं भुवना सीषधेमा। इन्द्रश्च विश्वे च देवाः। यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च। आदित्यैरिन्द्रः सुह सीषधातु। आदित्यैरिन्द्रः सगंणो मरुद्धिः। अस्माकं भूत्वविता तनूनाम्। आप्तवस्वं प्रप्तवस्व। आण्डीभंवज्ञ मा मुहुः। सुखादीन्दुःखनिधनाम्। प्रतिमुश्चस्वं स्वां पुरम्॥११४॥

मरीचयः स्वायम्भुवाः। ये शरीराण्यकल्पयन्। ते ते देहं कल्पयन्तु। मा च ते ख्यास्म तीरिषत्। उत्तिष्ठत मा स्वंस। अग्निमिच्छध्वं भारताः। राज्ञः सोमस्य तृप्तासः। सूर्येण सुयुजोषसः। युवा सुवासाः। अष्टाचक्रां नवद्वारा॥११५॥

देवानां पूरयोध्या। तस्याऽ हिरण्मयः कोशाः। स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽवृतः। यो वै तां ब्रह्मणो वेदा। अमृतेनाऽवृतां पुरीम्। तस्मै ब्रह्म च ब्रह्म च। आयुः कीर्ति प्रजां दंदुः। विभ्राजमानाऽ हरिणीम्। यशसां सम्परीकृताम्। पुराऽ हिरण्मयों ब्रह्मा॥११६॥

विवेशाऽपुराजिता। पराडेत्यज्यामयी। पराडेत्यनाशकी। इह चामुत्रं चान्वेति। विद्वान्देवासुरानुभयान्। यत्कुमारी मन्द्रयते। यद्योषिद्यत्प्रित्रिता। अरिष्टं यत्किं च क्रियते। अग्निस्तदनुवेधति। अशृतांसः शृतासुश्च॥११७॥

यज्वानो येऽप्ययज्वनः। स्वर्यन्तो नापेक्षन्ते। इन्द्रमग्निं च ये विदुः। सिक्ता इव संयन्ति। रश्मिभिः समुदीरिताः। अस्माल्लोकादमुष्माच्च। क्रषिभिरदात्पृश्निभिः। अपेत् वीत् वि च सर्पतातः। येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अहौभिरद्विरक्तुभिर्वक्तम्॥११८॥

यमो ददात्ववसानमस्मै। न मुण्नु नृपात्वर्यः। अकृष्टा ये च कृष्टजाः। कुमारीषु कुनीरीषु। जारिणीषु च ये हिताः। रेतः पीता आण्डपीताः। अङ्गरेषु च ये हुताः। उभयान् पुत्रपौत्रकान्। युवेऽहं यमराजंगान्। शतमिन्नु शरदः॥११९॥

अदो यद्वह्म विलबम्। पितृणां च यमस्य च। वरुणस्याश्विनोरुग्नेः। मरुतां च विहायसाम्। कामप्रयवं मे अस्तु। स ह्यवास्मि सुनातनः। इति नाको ब्रह्मिश्वरो रायो धनम्। पुत्रानापौ देवीरिहाऽहिता॥१२०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२७]

विशीर्णी गृधरशीर्णी च। अपेतो निरकृतिः हथः। परिबाधः श्वेतकुक्षम्। निजज्ञः शब्लोदरम्। स तान् वाच्यायया सुह। अग्ने नाशय सुन्दशः। ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्। मन्युं कृत्यां च दीधिरे। रथैन किंशुकावता। अग्ने नाशय सुन्दशः॥१२१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२८]

पूर्जन्याय प्रगायता। दिवस्पुत्राय मीढुषे। स नौ यवसंमिच्छतु। इदं वचः पूर्जन्याय स्वराजे। हृदो अस्त्वन्तरन्तद्युयोत। मयोभूर्वातो विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे। सुपिप्ला ओषधीर्देवगोपाः। यो गर्भमोषधीनाम्। गवा कृष्णोत्यर्वताम्। पूर्जन्यः पुरुषीणम्॥१२२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२९]

पुनर्मामैत्विन्द्रियम्। पुनरायुः पुनर्भगः। पुनर्ब्रह्मण्मैतु मा। पुनर्द्रविण्मैतु मा। यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्। यदोषधीरप्यसरद्यदापः। इदं तत्पुनराददे। दीर्घायुत्वाय वर्चसे। यन्मेऽरेतः प्रसिद्धते। यन्म आजायते पुनः। तेन मामूर्ति कुरु। तेन सुप्रजसं कुरु॥१२३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[३०]

अद्यस्तिरोऽधाऽजायत। तवैश्रवणः संदा। तिरोऽधेहि सपुत्रान्नः। ये अपोऽश्रन्ति केचन। त्वार्थी मायां वैश्रवणः। रथं सहस्रवन्धुरम्। पुरुश्चक रथं सहस्राश्वम्। आस्थायायाहि नो बलिम्। यस्मै भूतानि बलिमावहन्ति। धनं गावो हस्ति हिरण्यमश्वान्॥१२४॥

असाम सुमूतौ यज्ञियस्य। श्रियं बिभ्रतोऽन्रमुखों विराजम्। सुदर्शने चं क्रौञ्चे चं। मैनागे चं महागिरौ। शतद्वाद्वारगमन्ता। सङ्हर्य नगरं तवै। इति मन्त्राः। कल्पोऽत ऊर्ध्वम्। यदि बलिः हरेत्। हिरण्यनाभर्ये वितुदये कौबेरायायं बंलिः॥१२५॥

सर्वभूताधिपतये नम इति। अथ बलिः हृत्वोपतिष्ठेत। क्षत्रं क्षत्रं वैश्रवणः। ब्राह्मणं वयः स्मः। नमस्ते अस्तु मा मा हि सीः। अस्मात्प्रविश्यान्नमद्धीति। अथ तमग्निमादधीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः। तिरोऽधा भुवः॥१२६॥

तिरोऽधाः स्वः। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः। सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीदेति। अथ तमग्निमित्यीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः स्वाहा०। तिरोऽधा भुवः स्वाहा०। तिरोऽधाः स्वः स्वाहा०। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः स्वाहा०। यस्मिन्नस्य काले सर्वा आहृतीरहुता० भवेयुः॥१२७॥

अपि ब्राह्मणमुखीनाः। तस्मिन्नहः काले प्रयुज्ञीत। परः सुप्तजनाद्वेषि। मास्म प्रमाद्यन्तमाध्यापयेत्। सर्वार्थः सिद्धन्ते। य एवं वेद। क्षुध्यन्निदमजानताम्। सर्वार्था न सिद्धन्ते। यस्ते विघातुको भ्राता। ममान्तरहृदये श्रितः॥१२८॥

तस्मा इममग्रपिण्डं जुहोमि। स मैऽर्थान्मा विवधीत्। मयि स्वाहा०। राजाधिराजाय प्रसद्यसाहिने०। नमो वृय वैश्रवणाय कुर्महे। स मे कामान्कामकामाय मह्यम्। कामेभुरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय। महाराजाय नमः। केतवो अरुणासश। ऋषयो वातरशुनाः। प्रतिष्ठां श्रुतधा० हि। समाहितासो

सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप् ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥१२९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३१]

संवथ्सरमेतद्वत् चरेत्। द्वौ वा मासौ। नियमः संमासेन। तस्मिन्नियमविशेषाः। त्रिष्वणमुदकोपस्पर्शो। चतुर्थकालपानभक्तः स्यात्। अहरहर्वा भैक्षमश्रीयात्। औदुम्बरीभिः समिद्विरग्निं परिचरेत्। पुनर्मामैत्तिन्द्रियमित्येतेनानुवाकेन। उद्घृतपरिपूताभिरद्धिः कार्यं कुर्वत्॥१३०॥

अंसश्चयवान्। अग्रये वायवे सूर्याय। ब्रह्मणे प्रजापुतये। चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यः। ऋतुभ्यः संवथ्सराय। वरुणायारुणायेति व्रतहोमाः। प्रवर्ग्यवदादेशः। अरुणः काण्डऋषयः। अरण्येऽधीयीरन्। भद्रं कर्णेभिरिति द्वै जपित्वा॥१३१॥

महानाम्नीभिरुदकः संस्पर्श्य। तमाचार्यो दद्यात्। शिवा नः शन्तमेत्योषधीरालभते। सुमृडीकेति भूमिम्। एवमपवर्गे। धेनुर्दक्षिणा। कःसं वासंश्च क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्रम्। यथाशक्ति वा। एव इस्वाध्यायधर्मेण। अरण्येऽधीयीत। तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥१३२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३२]

भद्रं कर्णभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाः संस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रौ वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्। अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥ येषामीशो पशुपतिः पशूनां चतुर्षदामुत च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥ अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपाः रेताःसि जिन्वति। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी। यच्छान् शर्म सुप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नो

मृडातीदृशे॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वं हृव्यं मृति चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि मानुषा जनूङ्घन्तर्विश्वानि विद्वन् जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्रीमहमश्वम्। न हस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनैश्यः। अस्माकमस्तु केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्गथे॥ अपसु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी बभूवुषी॥ सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सौमाय नमः॥४॥

उद्धुव्यस्वामे प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते सःसृजेथामयं च। पुनः कृणवस्त्वा पितरं युवानमन्वाताऽसीत्वयि तन्तुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्षमे त्रेधा निदधे पदम्। समूढमस्यपाऽसुरे॥ विष्णो रुराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रव्मस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अर्हाद्विमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु। यद्दौदयच्छवसर्तप्रजाततदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यते अपिंबः सुतस्य। तव प्रणीती तव शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन आवः। सबुधियो उपमा अस्य विष्टाः सुतश्च योनिमसंतश्च विवः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नौ देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयैः। शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परिता बंभूवा। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु व्युः स्याम् पतयो रयीणाम्। इमं यंमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मत्राः कविशस्ता वंहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कया नश्चित्र आभुवदूरी सदावृष्टः सखा॑। कया शचिष्या वृता। आउयङ्गैः पृश्निरकमीदसंनमातरं पुनः। पितरं च प्रयन्थसुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुवन्धु दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्णाम्यायुषो न मध्यादथाजीवः पितुमद्धि प्रमुक्तः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृणवन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसौ। समुषीद्वैरजायथाः॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृग्राणाऽः स्वधितिर्वन्नाऽसोमः पुवित्रमत्यैति रेभन्। (ऋक्) सचित्र चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्। चन्द्रं रुयिं पुरुषीर् बृहन्तं चन्द्रचन्द्राभिर्गृणते युवस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥१॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥
॥प्रार्थना॥

भानो भास्कर मार्तण्ड चण्डरश्मे दिवाकर।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं श्रियं पुत्रांश्च देहि मे॥

धृतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमध्यगम्।
सर्वाधिव्याधिशमनं छायाश्लिष्टतनुं भजे॥

सौरमण्डलमध्यस्थं साम्बं संसारभेषजम्।
नीलग्रीवं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम्॥

ध्येयः सदा सवितृमण्डल-मध्यवर्ती
नारायणः सरसि-जासन-सन्निविष्टः।
केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः॥

शङ्ख-चक्र-गदापाणे द्वारकानिलयाच्युता।
गोविन्द पुण्डरीकाक्षं रक्ष मां शरणागतम्॥

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति॥

श्री-केशवं प्रतिगच्छत्यो नम इति॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

अनेन पूजनेन सपरिवार-भगवान्-सूर्यः प्रीयताम्।

ॐ तत्सद्ग्रहार्पणमस्तु।

॥ आदित्यहृदयम् ॥

ततो युद्धपरिश्रान्तं समरे चिन्तया स्थितम्।
रावणं चाग्रतो द्वाष्टा युद्धाय समुपस्थितम्॥१॥

दैवतैश्च समागम्य द्रष्टुमभ्यागतो रणम्।
उपागम्याब्रवीद्रामम् अगस्त्यो भगवान् क्रषिः॥२॥

राम राम महाबाहो शृणु गुह्यं सनातनम्।
येन सर्वाननीन् वत्स समरे विजयिष्यसि॥३॥

आदित्यहृदयं पुण्यं सर्वशत्रुविनाशनम्।
जयावहं जपेन्नित्यम् अक्षय्यं परमं शिवम्॥४॥

सर्वमङ्गलमाङ्गल्यं सर्वपापप्रणाशनम्।
चिन्ताशोकप्रशमनम् आयुर्वर्धनमुत्तमम्॥५॥

रश्मिमन्तं समुद्घन्तं देवासुरनमस्कृतम्।
पूजयस्व विवस्वन्तं भास्करं भुवनेश्वरम्॥६॥

सर्वदेवात्मको ह्येष तेजस्वी रश्मिभावनः।
एष देवासुरगणान् लोकान् पाति गमस्तिभिः॥७॥

एष ब्रह्मा च विष्णुश्च शिवः स्कन्दः प्रजापतिः।
महेन्द्रो धनदः कालो यमः सोमो ह्यपां पतिः॥८॥

पितरो वसवः साध्या ह्यश्विनौ मरुतो मनुः।
वायुर्वह्निः प्रजाप्राण ऋतुकर्ता प्रभाकरः॥९॥

आदित्यः सविता सूर्यः खगः पूषा गमस्तिमान्।
सुवर्णसदृशो भानुर्विश्वरेता दिवाकरः॥१०॥

हरिदशः सहस्रार्चिः सप्तसप्तरीचिमान्।
तिमिरोन्मथनः शम्भुस्त्वष्टा मार्तण्ड अंशुमान्॥११॥

हिरण्यगर्भः शिशिरस्तपनो भास्करो रविः।
अग्निगर्भोऽदितेः पुत्रः शङ्खः शिशिरनाशनः॥१२॥

व्योमनाथस्तमोभेदी ऋग्यजुस्सामपारगः।
घनवृष्टिरपां मित्रो विन्ध्यवीथीप्लवङ्गमः॥१३॥

आतपी मण्डली मृत्युः पिङ्गलः सर्वतापनः।
कविर्विश्वो महातेजा रक्तः सर्वभवोद्भवः॥१४॥

नक्षत्रग्रहताराणाम् अधिष्ठो विश्वभावनः।
तेजसामपि तेजस्वी द्वादशात्मन् नमोऽस्तु ते॥१५॥

नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमायाद्रये नमः।
 ज्योतिर्गणानां पतये दिनाधिपतये नमः॥१६॥
 जयाय जयभद्राय हर्यश्वाय नमो नमः।
 नमो नमः सहस्रांशो आदित्याय नमो नमः॥१७॥
 नम उग्राय वीराय सारङ्गाय नमो नमः।
 नमः पद्मप्रबोधाय मार्तण्डाय नमो नमः॥१८॥
 ब्रह्मेशानाच्युतेशाय सूर्यायादित्यवर्चसे।
 भास्वते सर्वभक्षाय रौद्राय वपुषे नमः॥१९॥
 तमोग्नाय हिमग्नाय शत्रुग्नायामितात्मने।
 कृतप्रग्नाय देवाय ज्योतिषां पतये नमः॥२०॥
 तप्तचामीकराभाय वहये विश्वकर्मणे।
 नमस्तमोऽभिनिग्नाय रुचये लोकसाक्षिणे॥२१॥
 नाशयत्येष वै भूतं तदेव सृजति प्रभुः।
 पायत्येष तपत्येष वर्षत्येष गमस्तिभिः॥२२॥
 एष सुप्तेषु जागर्ति भूतेषु परिनिष्ठितः।
 एष एवाग्निहोत्रं च फलं चैवाग्निहोत्रिणाम्॥२३॥
 वेदाश्च क्रतवश्वैव क्रतूनां फलमेव च।
 यानि कृत्यानि लोकेषु सर्व एष रविः प्रभुः॥२४॥
 एनमापत्सु कृच्छ्रेषु कान्तारेषु भयेषु च।
 कीर्तयन् पुरुषः कश्चिन्नावसीदति राघव॥२५॥
 पूजयस्वैनमेकाग्रो देवदेवं जगत्पतिम्।
 एतत् त्रिगुणितं जस्वा युद्धेषु विजयिष्यसि॥२६॥
 अस्मिन् क्षणे महाबाहो रावणं त्वं वधिष्यसि।
 एवमुक्ता तदाऽगस्त्यो जगाम च यथाऽगतम्॥२७॥
 एतच्छृत्वा महातेजा नष्टशोकोऽभवत्तदा।
 धारयामास सुप्रीतो राघवः प्रयतात्मवान्॥२८॥
 आदित्यं प्रेक्ष्य जस्वा तु परं हर्षमवासवान्।
 त्रिराचम्य शुचिर्भूत्वा धनुरादाय वीर्यवान्॥२९॥
 रावणं प्रेक्ष्य हृष्टात्मा युद्धाय समुपागमत्।
 सर्वयत्नेन महता वधे तस्य धृतोऽभवत्॥३०॥
 अथ रविरवदन्निरीक्ष्य रामं मुदितमनाः परमं प्रहृष्यमाणः।
 निशिचरपतिसङ्घर्षं विदित्वा सुरगणमध्यगतो वचस्त्वरेति॥३१॥

॥इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये युद्धकाण्डे आदित्यहृदयं नाम सप्तोत्तरशततमः सर्गः॥

॥ द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः ॥

उद्यन्नद्य विवस्वानारोहन्नुत्तरां दिवं देवः।
हृद्रोगं मम सूर्यो हरिमाणं चाऽशु नाशयतु॥१॥

निमिषार्घनैकेन द्वे च शते द्वे सहस्रे द्वे।
क्रममाण योजनानां नमोऽस्तु ते नलिननाथाय॥२॥

कर्म-ज्ञान-ख-दशकं मनश्च जीव इति विश्व-सर्गाय।
द्वादशधा यो विचरति स द्वादश-मूर्तिरस्तु मोदाय॥३॥

त्वं हि यजुर्कृष्ण साम त्वमागमस्त्वं वषद्वारः।
त्वं विश्वं त्वं हंसस्त्वं भानो परमहंसश्च॥४॥

शिवरूपाज्ञानमहं त्वत्तो मुक्तिं जनार्दनाकारात्।
शिखिरूपादैश्वर्यं त्वतश्चारोग्यमिच्छामि॥५॥

त्वचि दोषा दृशि दोषा हृदि दोषा येऽखिलेन्द्रियज-दोषाः।
तान् पूषा हृतदोषः किञ्चिद्विदोषाग्निना दहतु॥६॥

धर्मार्थ-काम-मोक्ष-प्रतिरोधानुग्र-ताप-वेग-करान् ।
बन्दी-कृतेन्द्रिय-गणान् गदान् विखण्डयतु चण्डांशुः॥७॥

येन विनेदं तिमिरं जगदेत्य ग्रसति चरमचरमखिलम्।
धृतबोधं तं नलिनीभर्तारं हर्तारमापदामीडे॥८॥

यस्य सहस्राभीशोरभीशु-लेशो हिमांशु-बिम्बगतः।
भासयति नक्तमखिलं भेदयतु विपद्-गणानरुणः॥९॥

तिमिरमिव नेत्र-तिमिरं पटलमिवाशेष-रोग-पटलं नः।
काशमिवाधि-निकायं कालपिता रोगयुक्तां हरतात्॥१०॥

वाताश्मरी-गदार्शस्त्वग्-दोष-महोदर-प्रमेहांश्च ।
ग्रहणी-भगन्दरारव्या महतीस्त्वं मे रुजो हंसि॥११॥

त्वं माता त्वं शरणं त्वं धाता त्वं धनं त्वमाचार्यः।
त्वं त्राता त्वं हर्ता विपदामर्कं प्रसीद मम भानो॥१२॥

इत्यार्या-द्वादशकं साम्बस्य पुरो नभःस्थलात् पतितम्।
पठतां भाग्य-समृद्धिः समस्त-रोग-क्षयश्च स्यात्॥१३॥

॥इति श्री-द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः सम्पूर्णा॥

